

νηναι και επίσκοπος. Διότι, ἀγκαλὰ και μερικοὶ ἕως τῆς σήμερον ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἀπὸ λαϊκοῦς και Μοναχοῦς ἐγιναν παρευθὺς Ἐπίσκοποι (δηλαδὴ χωρὶς νὰ κάμουν πρότερον τὸν συνήθη και διωρισμένον καιρὸν εἰς κάθε βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης), οἵτινες και ἀξιοὶ ἐφάνησαν, και μὲ ἀρετὰς ἔλαμψαν, και τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν ἐδόξασαν (1). ἀλλ' ὁμως, τὸ μερικὸν και σπάνιον, και ἐν καιρῷ ἀνάγκης γινόμενον, νόμος καθολικὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν γίνεται (καθὼς τοῦτο αὐτὸ λέγει και ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, και ἡ 6. πράξις τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου, λέγουσα, «τὰ σπάνια ἀγαθὰ οὐ δύνανται νόμος εἶναι τοῖς πολλοῖς»). Ὅθεν τοῦτο ἀπὸ τῆς σήμερον και εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνεται ἀνάγνωθι και τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑΙ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία Σύνοδος ἡ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηγουμένων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἧτοι τῆς ἁγίας Σοφίας, συγκροτηθεῖσα (2), γέγονεν ἐν ἔτει μὲν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 879· ἐν τῷ 13 δὲ ἔτει τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, Πατέρων ἐν αὐτῇ ὄντων 383 (3), ἀπὸ τοῦς ὁποῖους ὑπερέχοντες ἦσαν ὁ, το ἀγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος, Πέτρος ὁ Πρεσβύτερος Καρδηνάλις και τοποτηρητῆς τοῦ Παπᾶ Ἰωάν-

γοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν περὶ Ἱερωσύνης λόγον τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἄλλοι δὲ εἶπε τρεῖς μῆνας, φέροντες μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν ριβ'. Νιαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀόριστος ὁμως κατὰ ἀκριβειάν ἐστίν, ἐπειδὴ ἡ ἐν Σαρδικῇ κατὰ τὸν ε'. αὐτῆς Κανὸνα διορίζει, τόσον δηλ., ὅσος εἶναι ἀρκετὸς νὰ ἀποδείξη και τὴν πίστιν, και τὴν καλοκάγαθιαν τῶν τρόπων, και τὴν στερερότητα τῆς γνώμης τοῦ χειροτονουμένου. Ἀλλὰ μὴν, ἡ πίστις και ἡ γνώμη, ἄλλων μὲν δεικνύεται εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν, και ἄλλων εἰς περισσότερον· λοιπὸν και ὁ καιρὸς αὐτῶν εἶναι ἄδηλος. Πρέπει ὁμως νὰ ἀπερῆ εἰς κάθε βαθμὸν, ὅχι ὀλιγώτατος καιρὸς, κατὰ τὴν αὐτὴν Σαρδικῆν, ἀλλὰ και μακρότατος.

(1) Ὅποιοι ἐστάθησαν οἱ ἀπὸ λαϊκοῦς χειροτονηθέντες Ἀρχιερεῖς και Πατριάρχαι. Ὁ Νεκτάριος, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Ταράσιος, ὁ Νικηφόρος, και αὐτὸς ὁ τότε παρὼν τῇ Συνόδῳ Ἱερὸς Φώτιος, διὰ τὸν ὁποῖον και μόνον φαίνεται νὰ ἐδιώρισεν ἡ Σύνοδος τὸν παρόντα Κανὸνα. Εἰ γὰρ και τοῦτο ἐποίησεν ὁ θεῖος Φώτιος, ἀποβλέπων εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ταρασίου, και Νικηφόρου, και Ἀμβροσίου, ἐκατηγορεῖτο ὁμως διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦς Ρωμαίους. Ἀπὸ τούτους δὲ, ὁ μὲν Ταράσιος, και Νικηφόρος, και Φώτιος, ἀπὸ λαϊκῶν ἐπροβιάσθησαν, ὁ δὲ Νεκτάριος και Ἀμβρόσιος, και ἀπὸ κατηγουμένων ἔτι, οἵτινες εὐθὺς ὁποῦ ἐβαπτίσθησαν, και τοῦς κατὰ τάξιν τῆς Ἱερωσύνης βαθμοῦς ἔλαβον, ὁ μὲν Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τῆς δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ δὲ Ἀμβρόσιος ὑπὸ τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Κλήρου και λαοῦ, Μεδιολάνων Ἀρχιερεῦς, ἀνεδείχθησαν. Ὅρα εἶ και τὸν Δοσίθεον ἐν τῷ προοίμ. τοῦ τόμου τῆς Χαρᾶς (σελ.

ς'), ὅπου λέγει εἶπε ὁ Φώτιος ἔγραψε πρὸς τὸν Νικόλαον Ρώμης, πῶς αὐτὸς ἔκαμε και ἔγεινεν ὁ Κανὼν αὐτὸς εἰς τὴν παρούσαν Σύνοδον, διὰ συμφωνίαν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης, και διὰ νὰ ἀσηκώσῃ ἀπὸ τὸ μέσον κάθε πέτραν σκανδάλου.

(2) Περὶ ταύτης τῆς Συνόδου ἐλάλησεν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, διαλεγόμενος μὲ τὸν Ἰουλιανὸν ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου. Καθαρώτερα δὲ λαλεῖ περὶ αὐτῆς ἐν τῇ περὶ πίστεως ὁμολογίᾳ οὕτως· «Ἀποδέχομαι και ἀσπάζομαι πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἐπτὰ Συνόδοις, και τὴν μετ' αὐτὰς ἀθροισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλεῦς βασιλείως Ρωμαίων, και τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, τὴν και οἰκουμενικὴν ὁγδόην ὀνομασθεῖσαν.» κτλ. (παρὰ τῇ Ἀντιπάπᾳ σελ. 472 και σελ. 731 τῆς Δωδεκαβίβλου), πλὴν και μὲ ὅλον ὑποῦ αὐτῆ ὀνομάσθη οἰκουμενικὴ ὁγδοὴ κοινίως. ὁμως παρὰ πάντων ἐξῆνικησε νὰ ἐπωνομάζεται «Σύνοδος ἡ ἐπὶ Φωτίου» (ἔπρεπε δὲ μᾶλλον νὰ ἐπωνομάζεται ὑπὲρ Φωτίου, καθ' ὅτι και ἄλλαι ἐπὶ Φωτίου ἐγένοντο, ὡς εἴπομεν), μὲ τὸ νὰ μὴ ἐξεδόθη ἐν αὐτῇ καινὸς ἔρος περὶ δόγματος, καθὼς συνέβη εἰς τὰς ἄλλας ἐπτὰ οἰκουμενικάς, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α. συνόδου.

(3) Τόσοι γὰρ ἀπαριθμοῦνται ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς αὐτῆς συνόδου τοῖς περιεχομένοις ἐν ζ'. πράξεσιν ἐν τῇ β'. τῶμῳ τῶν συνοδικῶν (σελ. 929.), ἄλλοι δὲ 405 λέγουσιν, ὡς ὁ Δοσίθεος, προστιθεὶς και τοῦς εἰκοσιδύο (ἢ εἰκοσιτρεῖς) ἐν Ρώμῃ ὑπογράφαντας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου.

νου, σὺν Παύλῳ, καὶ Εὐγενίῳ (1), Ἡλίας Πρεσβύτερος τοποτηρητῆς τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου, Κοσμάς Πρεσβύτερος ἀποκρισιάρχιος Μιχαὴλ τοῦ Ἀλεξανδρείας, Βασίλειος Ἐπίσκοπος Μαρτυρουπόλεως καὶ τοποτηρητῆς Θεοδοσίου Ἀντιοχείας ἐγένετο δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κυρίως μὲν, ἵνα παύσῃ τὰ σκάνδαλα ὅπου ἠκολούθησαν μετὰ τὸ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν περὶ τῆς Βουλγαρίας (2), ἀκολουθῶς δὲ καὶ ἵνα ἐνωθῶσιν οἱ σχισθέντες Ἐπίσκοποι διὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἰγνατίου καὶ χειροτονίαν τοῦ Φωτίου. Αὕτη τοιγαροῦν, ἀνακηρύξασα τὴν ἀγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Ζ'. Σύνοδον, ὡς ἀληθῶς οὖσαν Οἰκουμενικὴν, καὶ μὲ τὰς ἄλλας ἐξ Οἰκουμενικᾶς συναριθμήσασα, καὶ πάντα τοὺς μὴ συναριθμοῦντας αὐτὴν ἀναθεματίσασα (ἦσαν γὰρ τινες τοιοῦτοι ἐν τῇ Γαλλίᾳ), ἀπεδέξατο τὸν ἀγιώτατον Φώτιον καὶ ὡς ἔννομον καὶ κανονικὸν ἀνεκήρυξε Πατριάρχην, καὶ τὰς κατὰ Φωτίου γενομένας ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδους ἀπεκήρυξε καὶ ἐξωστράκισε. Ταῦτα δὲ ποιήσασα, καὶ ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς δόξασα, ἵνα τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς πίστεως μὲν ἀκαινοτόμητον, καὶ ἀπαρσάλευτον εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κατ' ἐκείνου ὅπου ἤθελε τολμήσῃ νὰ προσθήσῃ, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπ' αὐτοῦ, φρικτὰ ἀναθέματα ἐκφωνήσασα, καὶ τοὺς παρόντας τρεῖς κανόνες ἐξέδωκεν ἐν τῇ ε'. πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ἄντας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποίους ἅπασα ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγία ἐκκλησία ὡς γνησίους ἐδέχθη καὶ δέχεται, καθὼς οἱ ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν κανόνων κοινῶς ἅπαντες δηλοῦσι καὶ βεβαιοῦσι. Καὶ δὴ, καὶ αὐτὸ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (3).

(1) Ἀπὸ τούτους, οἱ μὲν δύο, ὁ Παῦλος καὶ Εὐγένιος, ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεσταλμένοι πρὸ τοῦ, ὑπὸ Ἰωάννου, διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ὁ δὲ Πέτρος ἀπεστάλη τότε εἰς τὴν σύνοδον, μεθ' οὗ ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης τῷ Φωτίῳ ἀρχιερατικὴν στολὴν, ὠμοφόριον, στιχάριον, σανδάλια, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Βέκκος.

(2) Ἡ αἰτία ὅπου ἠκολούθησαν τὰ σκάνδαλα περὶ τῆς Βουλγαρίας, ἐν συντομίᾳ ἐστάθη αὕτη. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοφίλου, νικήσας τοὺς Βουλγάρους, διὰ συνεργίας πνευματικῆς καὶ πόρων Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν πατριαρχῶν, ἐβάπτισε τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πρῶτον αὐτῶν ὠνόμασεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαὴλ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λοιπὸν, καὶ διατὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ Βουλγαρία ἦτον ὑποκειμένη εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, τὸν ὑποκειμένον εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἔστειλεν ἐκεῖ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνατίος τε καὶ Φώτιος ἀρχιεπίσκοπον ὁ δὲ Νικόλαος πάπας φθονήσας, ἐζήτηε νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ Φωτίου δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κάμῃ τοῦτο, γράψαντος αὐτῷ, ὅτι περὶ τῆς Βουλγαρίας ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα. Σύνοδον ἐν Ρώμῃ ἀθροίσας, καθαιρεῖ καὶ ἀναθεματίζει τὸν Φώτιον, καὶ ἀφορίζει τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ, εἰς δὲ τὴν Βουλγαρίαν ἔστειλε πρεσβυτέρους καὶ ἐμύρωναν ἐκ δευτέρου τοὺς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κωνσταντινουπόλεως μυρωθέντας, οἵτινες ἐδίδασκον ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν καὶ ὁ Φώτιος Σύνοδον ἀθροίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀντεκάθηρε τὸν Νικόλαον, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικολάου, ἀκοινωνήτους αὐτὸς ἐδέχετο ἐν παντὶ τύπῳ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Νικολάου, καὶ ἐκβληθέντος τοῦ Φωτίου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰγνατίος. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ μὴ συγκατανεύοντος νὰ χειροτονῇ εἰς Βουλγαρίαν ὁ πάπας, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν Ἰωάννης ὁ πάπας, ὁ μετὰ τὸν Ἀδριανόν, δὲν ἀπεδέχθη τὴν κατὰ Φωτίου ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην Σύνοδον. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἰγνατίος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Φώτιος, ὅστις διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν κόσμον ψευδῆ ὅσα αὐτῷ κατεσκευάσαν, καὶ διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ εἰς τὴν Δύσιν ψιθυριζόμενον, καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν κηρυχθὲν περὶ τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δυσσεβὲς φρόνημα, καὶ πρὸς τούτοις ἵνα γένηται εἰρήνη καὶ ἔνωσις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων, ἄλλων μὲν ὀνομαζομένων Ἰγνατιανῶν, ἄλλων δὲ Φωτιανῶν, ἔπεισε τὸν βασιλέα Βασίλειον, καὶ συνήθροισε τὴν παροῦσαν Σύνοδον, γράψας καὶ αὐτὸς πρὸς τε τὸν πάπαν Ἰωάννην τὸν ὀγδοόν, καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχας λιβελλὸν πίστεως. Περὶ τῆς Βουλγαρίας δὲ, ἐπειδὴ ἐζήτηε πάλιν

ταύτην ὁ πάπας Ἰωάννης, καὶ ἤθελε νὰ μὴ χειροτονῇ εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, μήτε ὠμοφόριον νὰ στέλλῃ ἐκεῖ, ἀποκαμόντες πλέον οἱ πατέρες ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, εἶπον, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, καὶ οὕτως ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὰς φιλονεικίας πρὸς τὸ παρόν. Ὅρα περὶ τούτου σελ. 1 τοῦ β'. τόμου τῆς Ὀκτατεύχου ἐν τῷ περὶ ὑπομνηματιστῶν, καὶ τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ. Ἄλλως. Εἰς τὸ ἴδιον καιρὸν ἐστάλησαν κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου εἰς τοὺς ἐν Μποεμία ἐθνικοὺς οἱ ἀπὸ Θεσσαλονίκης καταγόμενοι ἀδελφοί, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τοῦτο καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, ἐξ ὧν ὁ Κύριλλος πρῶτος ἐν Πράγῃ ἐπίσκοπος ἐχημάτισεν. Οὗτοι ἐποίησαν καὶ τὰ Σλαβωνικὰ γράμματα. Ὅθεν καὶ Κυριλλικὰ λέγονται, καὶ ἀμαθῶς παρὰ τινῶν Ἰλλυρικά. Ἐφθόνησαν καὶ εἰς τὸ θεόρεστον τοῦτο ἔργον ὄχι ὀλίγον οἱ τότε πάπαι, ὡς εἰς τὴν περὶ τούτων ἱστορίαν φαίνεται, σωζομένην ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ Χελανταρίου. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὁ νέος, ὁ βασιλεὺς Ρωμαίων, εἰς ἕνα χρυσόβουλλον του, ὅπου δίδει εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Ξηροποτάμου, γράφει ὅτι Παῦλος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβῆ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἐπέστρεψεν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τῶν Σέρβων. Ὅθεν καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ὁ Κράλης Σερβίας ἔκτισε τὸ μοναστήριον τὸ καλούμενον τοῦ ἁγίου Παύλου. Ἦν δὲ καὶ ὁ θεῖος οὗτος Παῦλος εὐνοῦχος, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πατριάρχης Ἰγνατίος, εὐνοῦχοὶ σθέντες ὑπὸ τοῦ τυράννου Λέοντος Ἀρμενίου.

(3) Σημειῶσαι περὶ τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι ὡς ρομφαία διστομος ἐμῆρκεν εἰς τὰς καρδίας τῶν δυτικῶν, μὲ τὰς θαυμαστάς καὶ λαμπρὰς ἐκδοῆσεις ἡς, καὶ μὲ τὸν θεόπνευστον ὄρον ὅπου ἔκαμε περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἁγίου συμβόλου τῆς πίστεως, ὅτι οὐδὲ μία ἄλλη Σύνοδος, ὡς αὕτη, ἐλάλησε καὶ ἠρμήνευσε τὰ ἄτοπα, ὅπου ἠμποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν, ἀπὸ τὴν ἀφαίρεσιν, ἢ προσθήκην, ὅπου ἤθελε γένη εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς πίστεως. Ὅθεν καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀποδείξουν ψευδῆ δι' εἰκοσιεπτὰ ἀντιθέσεων, ἃς προσφεύστατα λύει ὁ αἰδίδιμος Δοσίθεος ἐν σελ. 730 τῆς δωδεκαβίβλ., ὅτι οὐδὲ ἐγένεν ὀλίγελα τοιαύτη σύνοδος, ἀλλὰ τὴν ἐπλασε, λέγουσιν, ὁ Φώτιος. Εἰς τόσην θρασυτητα τοὺς φέρει ἡ μανία τους διὰ τὸν πικρὸν ἔλεγχον ὅπου τοὺς γίνεται ἐξ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ φῶς δὲν κρύπτεται, ὅτι ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς τῶν κανόνων, οἵτινες εἶναι καὶ ἀρχαιότεροι, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος λατινῶν Βέκκος ἀναφέρει αὐτὴν, καὶ ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς συνεγράψατο. Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ σοφώτατος διδάσκαλος καὶ θεολό-

ΟΙ Γ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

'Απος. ιβ'. ιγ'.
λβ'. τῆς ἐν 'Αν-
τιοχ. ς'. τῆς
Σαρδι. ιδ'. τῆς
Καρθ. ια'. λζ'.
ριμά.

Ὁρισεν ἡ ἅγια καὶ οἰκουμένη ἡ Σύνοδος αὕτη, ὥστε, οἵτινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λυβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμῶν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμῶν, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐγένοντο, ἵνα ὧσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὄρω. Τοῦτ' ἐστίν, ἢ καθηρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι, ἢ ἀφορισμένοι. Οὓς μὲν τοὺς Φώτιος ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης, κληρικούς, ἢ λαϊκοὺς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ, καὶ ιερατικοῦ τάγματος, ἐν οἰαδήποτε παροικίᾳ, ὑπὸ ἀφορισμῶν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμῶν ποιήσει, ἵνα ἔχη αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἅγια τοῦ Θεοῦ Ρωμαίων ἐκκλησία, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι. Μηδὲν τῶν προσόντων πρεσβείων τῷ ἁγιωτάτῳ Ἰωάννῳ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ τῷ ταύτης προέδρῳ, τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μηδὲ νῦν, μηδὲ εἰς τὸ μετέπειτα.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὰ εἰρηνεύσασθαι τὰ πολλὰ σκάνδαλα καὶ αἱ διχόνοιαι, ὁποῦ ἠκολούθησαν τότε εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἀνάμεσα εἰς τὸν Ρώμης Νικόλαον καὶ Ἀδριανὸν καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον, ὧν προκαίτιον ἐστάθη ἡ ἐπαρχία τῆς Βουλγαρίας, ὡς εἶπομεν, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν τῆς συνόδου ταύτης, ὅτι, ὅσοι μὲν κληρικοί ἢ λαϊκοί, ἢ ἐπίσκοποι ἀφορίσθησαν, ἢ καθηρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Ἰωάννην, τόσον ἐν τῇ Εὐρώπῃ εὐρισκόμενοι, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, οὗτοι νὰ ἦναι ἀφορισμένοι καὶ καθηρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον. Καὶ ἀμοιβαίως, ὅσοι τοιοῦτοι ἐν οἰαδήποτε τόπῳ ἀφορίσθησαν, ἢ καθηρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, νὰ ἦναι ἀφορισμένοι, καθηρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης, χωρὶς νὰ παρασαλεύωνται τὰ προνόμια τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πάπα, μήτε τῶρα, μήτε εἰς τὸ μέλλον, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ πρῶτος τῇ τάξει τῆς τιμῆς τῶν λοιπῶν τεσσάρων πατριαρχῶν. Πλὴν ταῦτα μὲν τότε ἐγένοντο, ὅταν ἡ Ρωμαίων ἐκκλησία οὔτε εἰς τὴν πίστιν ἐσφαλῆν, οὔτε μὲ ἡμᾶς διεφέρετο τοὺς Ἰραϊκοὺς, τῶρα δὲ, οὐδεμίαν ἔνωσιν καὶ κοινωνίαν ἡμεῖς πρὸς αὐτὴν ἔχομεν διὰ τὰ αἰρετικὰ δόγματα, εἰς τὰ ὁποῖα αὕτη ὑπέπεσεν. Ὅρα καὶ τὸν λβ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιε-

γος Ἰωσήφ ὁ Βρυένιος ἐν τῷ περὶ Τριάδος λόγῳ, ὅστις ἐξῆς πρὸς τὰ τέλη τῆς ἡμετέρας βασιλείας, εἰς πλάτος ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τέλος, λέγει, ὅτι ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ, ἐσώζοντο ἀκόμη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς μὲ τὰς ἰδιοχειροὺς ὑπογραφὰς Πέτρου, Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν τοποσηρητῶν τοῦ πάπα Ἰωάννου, ἡγουνο λατινιστί. Μετὰ τοῦτον, ὁ Ἐφέσου ἐν ἀγίοις Μάρκος, ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου, οὕτως ἐσύστησεν αὐτὴν ὡς ἀληθινὴν καὶ ἁγίαν σύνοδον, ὥστε ὁποῦ, λέγει, ἀπὸ τότε, ἦτοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου ἐκείνης μέχρι τοῦ νῦν, ἀναγινώσκειται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοιοῦτοτρόπως. «Ἄπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν Φωτίου καὶ Ἰγνατίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα» καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἐφέσου, ὁ Καρδινάλιος Ἰουλιανὸς, ὁποῦ ἦτον ὁ μετὰ τοῦ Ἐφέσου διαλεγόμενος, ἐπεστομίσθη, μὴ ἔχων τι νὰ ἀντειπῇ. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἐκ τῶν Λατίνων πολλοὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, ὁποῖος εἶναι Ἰβὸς ὁ Καρνοβίας ἐπίσκοπος, καὶ Γρατιανὸς μοναχός. Πλὴν μόναι αἱ τοῦ πά-

πα Ἰωάννου ἐπιστολαὶ ἀρνοῦσιν ἀντὶ πάντων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἢ μία ἐπιγράφεται πρὸς τὸν ἁγιώτατον Φώτιον, ἢ δὲ ἕτερα πρὸς τοὺς Λυγούστους, αἵτινες κείνται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ Βινίου ἐκδοθεῖσιν ἐν σελ. 113 τῆς 7. «Ἄ δὲ ἡ σύνοδος αὕτη περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ἐβόησε (λυπηρὸν γὰρ μᾶς ἐφάνη νὰ τὰ ἀφήσωμεν) εἰσὶ ταῦτα «Τὸν ἀνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρις ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν χριστιανῶν πίστεως ἔρον, καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσει στέργομέν τε, καὶ πᾶσι διαπρυσίᾳ τῇ φωνῇ περιαγγέλλομεν, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲν προστιθόντες, οὐδὲν ἀμείβοντες οὐδὲν κιβδηλεύοντες.» Καὶ πάλιν «Ἰὶ τις τοῖνων εἰς τοῦτο ἀπονοίας ἐλάσας, τολμήσειεν, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον καὶ ἔρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην, ἢ ὑφαίρειν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον μεγάλης συνόδου ποιῆσαι, ἀνάθεμά ἐστιν.» Ὅρα καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα περὶ τοῦ συμβόλου ἐδιώρισεν αὕτη ἐν τῇ εἰς τὸν ζ'. κανόνα τῆς τρίτης ὑποσημειώσει.

ρωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρῳρῶντο. Ἄλλ' οὖν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ρυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πράξιν, ὥρισεν, ἵνα, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσει καταλθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. Αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθήκαι ὑποταγῆς λόγον ἐπέχουσι καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας, ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. Διὸ, καθ' ἃ προεῖρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων, εἰς τὴν τῶν ποιμενομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. Εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πράξει, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκφωνουμένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἐμποδίζει τὸ νὰ καταβαίνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἰς τὴν χθαμαλότητα τοῦ σχήματος τῶν μοναχῶν, (καθὼς παρομοίως εἶναι ἐμποδισμένον, καὶ τὸ νὰ κάμνουν παραιτήσεις τῆς ἐπαρχίας των, ἔξω μόνον διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὅπου ἔχουν, ἐμποδίζοντα τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ἐξομολογηθέντα παρ' αὐτῶν πνευματικῷ πατρί. Παραιτούμενοι γὰρ πρότερον, ἔτσι εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν κατέβαινον.) Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσει τις νὰ κάμῃ τοῦτο, μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, καθ' οἷονδήτινα τρόπον, οὗτος νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ ἔχη τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἢ νὰ ἐνεργῇ ἀρχιερατικὴν τινα ἱεροπραξίαν, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν αἱ συμφωνίαι ὅπου κάμνουσιν οἱ μοναχοὶ εἰς τὸ σχῆμα εἶναι συμφωνίαι ὑποταγῆς καὶ μαθησεως, καὶ μετανοίας, ἀλλ' ὄχι ἐξουσίας καὶ διδασκαλίας, καὶ βίου ἀκαταγνώστου, τὰ ὅποια ἔχει τὸ τῶν ἀρχιερέων ἀξίωμα. Ταῦτα δὲ, ἐναντία ὄντα ἀναμεταξύ των, ἠνωμένα νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἀδύνατόν ἐστι. Δεύτερον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μοναχοὶ των ἐστέρησαν τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβουν πάλιν αὐτὸν, ὅν διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησαν, καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἔκαμναν τοῦτο τὸ ἄτοπον ἕως τῆς σήμερον τινες ἀρχιερεῖς, ἀπὸ τῆς σήμερον ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνεταί (1).

(1) Τινὲς θέλουσιν, ὅτι οἱ ἀπὸ Ἀρχιερέων γενόμενοι Μοναχοὶ, ὄχι οἱ διὰ ἐγκλήματα ὅπου ἔκαμαν καθαιρεθέντες συνοδικῶς, ὄχι οἱ παραιτησάμενοι διὰ τὴν ἀναξιοτήτά των τὴν κρυπτὴν ἢ καὶ ἐξομολογηθεῖσαν κατὰ μόναν πνευματικῆν Πατρί, ἀλλὰ μόνοι οἱ παραιτησάμενοι διὰ ἀμέλειαν, ἢ ἀπραγμοσύνην (τὸ ὅποιον ἀκανονίστως μὲν ἐποίησαν, ἔφθασαν ὁμοῦ νὰ τὸ κάμνουν, περὶ οὗ ὄρα τὴν ἐπιστολὴν τῆς γ'. Συνόδου), καὶ ὄχι διὰ ἄλλην ἀναξιοτήτά των κρυπτὴν ἢ φανεράν, καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν, γενόμενοι Μοναχοὶ. Οὗτοι, λέγω, θέλουσι τινες, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, δύναται νὰ ἐνεργοῦν τὰς ἱεροπραξίας μόναν τοῦ Πρεσβυτέρου. Καὶ βεβαιούσι τὴν γνώμην των πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ ὑποταγὴ καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, καὶ ἡ προεδρία τοῦ Ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἶναι ἐναντία ἕνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωθούσιν ἀλλήλα, καὶ νὰ ἦναι ἠνωμένα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, εἶναι ἀδύνατον, κατὰ τὸν παρὼντα Κανόνα. Ἡ δὲ τοῦ Πρεσβυτέρου ἀξία, προεδρία οὐκ οὕσα, δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὴν ὑποταγὴν, καὶ ἀκολούθως ἢμπορεῖ νὰ ἦναι ἠνωμένη μὲ αὐτὴν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον· δεύτερον δὲ, διατὶ βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, πάλιν ἐνεργοῦν τὰς ἐνεργείας τοῦ Πρεσβυτέρου, καὶ ὑπὸ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δὲν ἐμποδίζονται, καὶ τρίτον, διατὶ οἱ Κανόνες, ὁ κ'. τῆς ς'. ὁ ιη'. τῆς ἐν Ἀγκύρας, ὁ η'. τῆς α'. καὶ καταβιβάζοντες τὸν Ἐπίσκοπον ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν ὑπεροχὴν, μὲ ὅλον τοῦτο τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Πρεσβυτέρου δὲν τοὺς ἐμποδίζουν νὰ ἐνεργοῦσι. Ταῦτα μὲν οὗτοι. Ὁ δὲ Πατριάρχης Νικόλαος, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἡ. αὐτοῦ ἀπόκρισιν θέλει ὅτι ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην Ἱερεὺς, κατηγορούσης αὐτὸν τῆς συνειδήσεως, οὔτε τὸ, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς νὰ προλέγῃ, οὔτε τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς

Θεὸς νὰ ἐπιλέγῃ ἐν τῇ ἀπολύσει, οὔτε νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα, ἀλλ' οὔτε μὲ θυμιατὸν νὰ θυμιά, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῆς κατωτέρας τάξεως τῶν Διακόνων, ἀλλὰ νὰ τάττεται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν· δύναται νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ τοῦ ὁμοίου τούτου τὸ ὁμοῖον, ὅτι, καθὼς ὁ Ἱερεὺς ὁ θεληματικῶς καταλείψας τὴν ἱερωσύνην, οὔτε τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Διακόνου ἐνεργεῖν δύναται· οὕτω καὶ ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν Ἀρχιερωσύνην Ἀρχιερεὺς, καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν καταβιβάσθεις, οὔτε τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου δύναται ἐνεργεῖν, καὶ ἂν ἄλλα ἁμαρτήματα δὲν ἔχη ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὴν συνειδήσιν, ἀλλὰ ἡ παράνομος αὕτη καὶ παρὰ Κανόνας παραίτησις ὅπου ἔκαμεν εἶναι ἀρκετὴ νὰ τὸν ἐλέγῃ καθημερινῶς. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ἡ κατάβασις τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου ἱεροσυλία λέγεται, κατὰ τὸν κθ'. τῆς δ'. ὁ δὲ κ'. τῆς ς'. διὰ τοῦτο καταβιβάζει τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι κατὰ τὸν η'. τῆς α'. καὶ ιθ'. τῆς δ'. ὁ δὲ ιη'. τῆς Ἀγκύρας τοῦτο ποιεῖ, ἐὰν εἰς ξένην ἐπαρχίαν εὐρισκόμενος Ἐπίσκοπος προξενῇ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς, καὶ ὄρα τὸν λε'. καὶ λς'. Ἀποστολικόν. Τῶν Κανόνων οὖν τούτων οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ δι' ὠρισμένας αἰτίας καταβιβαζόντων τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβύτερον, ἕς παύσουσι οἱ τούτους ἀπλῶς προβαλλόμενοι. Οὐ μόνον δὲ οἱ θεληματικῶς γενόμενοι Μοναχοὶ ἀπὸ Ἀρχιερέων οὐ δύναται ἐνεργεῖν τι ἱερατικόν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατὰ περίστασιν, ἢ ἀσθενείας, ἢ βίας τινὸς κουρευθέντες Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης πάλιν οὐκ ἐνεργοῦσι κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (ἔρμ. τοῦ γ'. τῆς ἐν Ἀγκύρας), ἐὰν μόνον τὸ κατὰ βίαν εἰς αὐτοὺς γεγονὸς, ἀπαξ καταδεχθῶσι (ἢ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ ἀπόκαρσις, ὡς μὴ κατὰ βίαν γενομένη, πάντη πάντως εἶναι στερεά). Διὸ καὶ ὁ Μουζάλανος Νικόλαος, ὁ τοῦ

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Εἴ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, καὶ καταφρονήσας μὲν τῶν θείων καὶ βασιλικῶν προσ- || Ἀποστολ. νέ. ταγμάτων, καταγελάσας δὲ καὶ τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν τε καὶ νόμων, τολμήσῃ ἐπίσκοπον τινα τύψαι, ἢ φυλακίσει, χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ποτὲ δὲν ἔλειψαν τὰ κακὰ ἀπὸ τῶν κόσμων. Καὶ ἀληθῆς λοιπὸν εἶναι ἡ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου γνώμη ἢ λέγουσα, ὅτι οἱ περισσότεροι εἶναι κακοί. Ἴδου γὰρ καὶ εἰς τοὺς πάλαι χρόνους ἐδέρνοντο, καὶ ἐφυλακίζοντο ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς οἱ ἀρχιερεῖς. Ὡς τῆς τόλμης! Δι' ὃ καὶ ὁ παρῶν κανὼν διατάσσεται, ὅτι, ἀνίσως κἀνέννας λαϊκὸς αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν λαβῶν, ἢ καὶ αἰτίος γενόμενος ψυχικοῦ θανάτου εἰς τὸν ἑαυτὸν του (αὐθέντης γὰρ ὀνομάζεται καὶ ὁ αὐτοφονευτής) καταφρονήσῃ μὲν τὰς βασιλικὰς προσταγὰς, καταγελάσῃ δὲ ἐν ταύτῳ καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, καὶ τοὺς ἐγγράφους νόμους τῆς ἐκκλησίας, καὶ τολμήσῃ (τόλμης γὰρ ἀληθῶς μεγάλης καὶ θρασύτητος εἶναι ἴδιον τὸ τύψαι ἐπίσκοπον) νὰ κτυπήσῃ ἐπίσκοπον τινα, (ἦτοι, ὅχι μόνον τὸν ἐπίσκοπον μετὰ τοῦ ἀρθροῦ δηλ. τὸν ὀνομαστὸν καὶ ἐπίσημον, ἀλλὰ καὶ τὸν πλέον ταπεινότερον, καὶ πτωχότερον, καὶ τὸν τυχόντα) ἢ νὰ βάλῃ αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἢ χωρὶς κἀμμίαν αἰτίαν, ἢ καὶ πλάσας αὐτὸς ἀπὸ λόγου του αἰτίαν ψευδῆ. Ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀναθεματίζεται (1) τί δὲ ἔστιν ἀνάθεμα; ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Γ' ἀγγρα, ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τρεῖς τοπικαὶ (2) σύνοδοι περὶ ἀναβαπτισμοῦ ἔγιναν ἐν Καρχηδόνι, ἦτοι ἐν Καρθαγένῃ, ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ. Μία μὲν ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 255 κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Οὐαλλερικανοῦ

Ἀμυκλείου χρηματίσας Ἐπίσκοπος, μὲ βίαν ἀρχόντων γενόμενος Μοναχός, καὶ πολλὰ παρακάλεσας, ὥστε νὰ παροραθῇ μὲν ἢ κατὰ βίαν αὕτη ἀπόκαρσις, νὰ ἐνεργῇ δὲ πάλιν τὰ τῶν Ἐπισκόπων, οὐκ εἰσηκούσθη ἀπὸ τῆν τότε Σύνοδον καὶ τὸν Πατριάρχην Δουκᾶν, ἀλλ' ἀπεπέμφθη. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι καὶ οἱ τὸ τοῦ Σταυροφόρου φορέσαντες σχῆμα Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐνεργεῖν οὐ δύνανται, πολλῶν δὲ μᾶλλον οἱ γενόμενοι μεγαλόσχημοι. Αἴτιον δὲ, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ περισσότεροι, καὶ ἀφ' οὗ γένουσι Μοναχοί, ἐνεργοῦν τὰ τῆς ἱερωσύνης, λέγει νὰ ἦναι, διατὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲν εἶναι κυρίως διδάσκαλοι, καθὼς εἶναι οἱ Ἀρχιερεῖς. Ὅθεν ἐκεῖνοι μὲν δὲν ἐμποδίζονται μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Πρεσβύτεροι καὶ μαθηταί, ἦτοι ὑποτακτικοί, κατὰ τὴν θ'. ἀπόκρισιν ὅπου κἀμνει ὁ αὐτὸς Βαλσαμῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μάρκον, οὗτοι δὲ ἐμποδίζονται, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον ἐναντία εἶναι μάθησις καὶ διδασκαλία. Ὅτι δὲ ὁ Βαλσαμῶν οὗτος οὐ καλῶς διαιρεῖ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, εἰς τὸ τοῦ Σταυροφόρου καὶ Μεγαλοσχημοῦ, ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μγ'. τῆς ς'. Ἀνίσως δὲ οἱ μὴ διὰ ἐγκλήματά των κρυφά, ἢ φανερά παραιτησάμενοι Ἀρχιερεῖς οὐ δύνανται ἐνεργεῖν τι τῆς ἱερωσύνης, ἀφ' οὗ γένουσι Μοναχοί, πόσῳ μᾶλλον οἱ διὰ ἐγκλήματά των τοιοῦτοι γενόμενοι; Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφε πρὸς Σμυρναίους ταῦτα· «Τίμα, φησὶν, υἱὲ, τὸν Θεὸν καὶ Βασιλέα. Ἐγὼ δὲ φημι· τίμα μὲν τὸν Θεὸν, ὡς αἴτιον τῶν ὅλων καὶ Κύριον Ἐπίσκοπον δὲ, ὡς Ἀρχιερέα Θεοῦ, εἰκόνα φοροῦντα, κατὰ μὲν τὸ ἀρχεῖν, Θεοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἱερατεῦειν, Χριστοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτον, τιμᾶν χρὴ καὶ Βασιλέα. Οὔτε γὰρ Θεοῦ τις κρείττων, ἢ παραπλήσιος ἐν πᾶσι τοῖς ὄσιν, οὔτε δὲ ἐν Ἐκκλησίᾳ Ἐπισκόπου τι μείζον ἱερωμένου Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς σωτηρίας. . . Ὁ τιμῶν Ἐπίσκοπον, ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται. Ὡς περ οὖν ὁ ἀτιμάζων αὐτὸν, ὑπὸ Θεοῦ κολασθήσεται. . . Ἱερωσύνη γὰρ ἔστι τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβηκός, ἢς ὁ καταμανεῖς, οὐκ ἀνθρώπων ἀτιμάζει, ἀλλὰ Θεὸν, καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν πρωτότοκον καὶ μόνον τῆ φύσει τοῦ Πατρὸς Ἀρχιερέα». Καὶ ὁ Βλάσταρις δὲ λέγει, ὅτι «κἂν ἢ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορία ἦναι πολλὰ εὐλογος, ἡμῶς οὐδὲ αὐτὸς ὁ μεγαλύτερος ἀρχὼν δύναται νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναφέρῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην εἰς τὴν Σύνοδον, ἢ ὅποια ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ παιδεύῃ τοὺς ἀμαρτάνοντας Ἐπισκόπους (ἦτις πρῶτον τούτους καθαιρεῖ, εἶτα τοὺς παραδίδει εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἀρχοντας, κατὰ τὸν ε'. Ἀντιοχείας).» Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουσι, ὅτι ὅποιος κτυπήσῃ ἱερέα εἴτε εἰς Ἐκκλησίαν ὄντα, εἴτε εἰς λιτὴν, νὰ ἐφορίζεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι μὲ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα ἰδιώματα, μὲ τὰ

καὶ Γαλληένου (1), ἐν ᾗ διωρίσθη ὅτι ἔξω τῆς ἐκκλησίας κἀνέννας δὲν δύναται νὰ βαπτισθῆ, ἐπειδὴ εἶναι ἕνα τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας βάπτισμα, ὅθεν καὶ οἱ αἰρετικοὶ ὅπου προσέρχονται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πρέπει νὰ ἀναβαπτίζονται. Οἱ δὲ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κανονικῶς βαπτισθέντες πρότερον, καὶ αἰρετικοὶ γενόμενοι, οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ δέχονται, ὄχι διὰ βαπτίσματος, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ναυάτος, ἀλλὰ διὰ μόνης εὐχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν (περὶ οὗ ὄρα καὶ τὸν ἡ. τῆς ἀ.), ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς πρὸς Κόνιντον ἐπιστολῆς, ἣτις ἐστὶ τοῦ Κυπριανοῦ ἐπιστολῆ οἱ. Δευτέρα δὲ ἐν ἔτει 258 (ἢ 256 κατὰ τὸν Μίλιαν ἐν τῷ ἀ. τόμῳ τῶν συνόδων,) ἐν ᾗ ἦσαν παρόντες ἐπίσκοποι οἱ ἀπὸ τε τῆς Νουμιδίας καὶ τῆς λοιπῆς Ἀφρικῆς, τοὺς ὁποίους συνήθροισεν ὁ ἅγιος Κυπριανός, ἵνα μετὰ μείζονος δυνάμεως βεβαιώσωσι, καὶ ἐπικυρώσωσι τὸν ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ ἐκτεθέντα διορισμὸν περὶ ἀναβαπτισμοῦ, οἵτινες καὶ ἐδιώρισαν πρῶτον, ὅτι ὅσοι ὄντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κληρικοὶ δηλ., ἀφίνουν τὴν πίστιν, οὗτοι ἐπιστρέφοντες πάλιν, νὰ δέχονται μόνον ὡς λαϊκοὶ, καὶ δεύτερον, ὅτι, τόσον νὰ ἦναι ἀνίσχυρον τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, ὥστε ὅπου αὐτοὶ ἐπιστρέφοντες καὶ βαπτίζονται ὀρθοδόξως, νὰ μὴ νομίζονται ὅτι ἀναβαπτίζονται μὲ δεύτερην βάπτισμα, ἀλλὰ νὰ λογίζονται, ὅτι λαμβάνουν πρώτην φοράν τὸ βάπτισμα, ὡς μὴ ἔχοντες ὅλως ἀληθὲς βάπτισμα. Ἐγένετο δὲ καὶ τρίτη σύνοδος ἐν Καρθαγένῃ ἐν ἔτει τῷ αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, ἐν ᾗ ἦσαν ἐπίσκοποι πδ', ἣτις καὶ τὴν παροῦσαν συνοδικὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν, ταῦτὸν εἰπεῖν τὸν παρόντα κανόνα, ἀπέστειλε πρὸς Ἰοβιανὸν ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ἐκεῖνον ἐπισκόπους, καθὼς μὲν λέγει ὁ Ζωναράς (καὶ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ,) διατὶ ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἠρώτησε τὸν θεῖον Κυπριανόν, ἂν πρέπη νὰ βαπτίζονται οἱ σχισματικοὶ Ναυατιανοὶ προσερχόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Καθὼς δὲ λέγει ὁ πολυμαθέστατος Δοσίθεος (σελ. 55 τῆς δωδεκαβίβλου), διατὶ ἐστάλη ἐπιστολὴ παρὰ τῆς ἀνωτέρω β'. συνόδου πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Στέφανον φανερόνουςα τὰ παρ' αὐτῆς διωρισθέντα περὶ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ. Ὁ δὲ Στέφανος σύνοδον ποιήσας εἰς Ρώμην, ἄκυρον ἐποίησε τὴν ἐπιστολὴν, διορίσας νὰ μὴ διπλασιάζηται τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, οἵτινες βαπτίζουσι, καθὼς βαπτίζει ἡ ἐκκλησία (2) ὡς ταῦτα γράφει ὁ Κυπριανός ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Πομπήϊον Σαβρατενσίων ἐπίσκοπον ἐν Ἀφρικῇ.) Ὅθεν πρὸς βεβαιώσιν τελείαν τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, καὶ τοῦ ἁπαξ καὶ δις προδιορισθέντος συνοδικῶς, καὶ πρὸς ἀποβολὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου διορισθέντων, ἡ τρίτη αὕτη συνήχθη σύνοδος παρὰ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, καὶ τὸν παρόντα κανόνα ἐξέδωκε. Σημείωσαι δὲ, ὅτι προγενεστέρα οὖσα ἡ σύνοδος αὕτη πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, ἔπρεπε νὰ προταχθῆ καὶ τῶν οἰκουμενικῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, καθ' ὃ τοπικὴ, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὰς οἰκουμενικὰς, προετάχθησαν ἐκεῖναι, καὶ αὕτη μετ' ἐκείνας ἐτάχθη. (Ὅρα τὸν Δοσίθ. περὶ τῶν συνόδων τούτων σελ. 53 καὶ 975 τῆς δωδεκαβίβλου καὶ σελ. 98 τοῦ ἀ. τόμ. τῶν συνοδικῶν.) Τοῦτο τὸ ἴδιον ἠκολούθησε καὶ εἰς τὰς ἄλλας τοπικὰς τὰς προγενεστέρας τῶν οἰκουμενικῶν, τὸ νὰ ταχθοῦν δηλ. μετὰ τὰς οἰκουμενικὰς, διὰ τὴν ἀύθενταν αὐτῶν. Ὁ δὲ ἅγιος Κυπριανός, ὁ ταύτας τὰς συνόδους συναθροίσας, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Δελφίου βασιλείως, εἰς ἔπαινον τοῦ ὁποίου ἀρκετὸν ἠθαυμαστὸν ἐγκώμιον ὅπου ἔπλεξεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα ἡ θεολογικὴ γλῶσσα τοῦ Γρηγορίου.

ὅποια διαφέρουσιν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀπὸ τὰς τοπικὰς, μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια ἀντιστρόφως διαφέρουσι καὶ αἱ τοπικαὶ ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς, καὶ ὄρα ταῦτα εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων τῆς ἀ. Συνόδου. Διαφέρει δὲ ἡ τοπικὴ Σύνοδος τῆς χωρικῆς λεγομένης, καθ' ὅτι χωρικὴ Σύνοδος ἐστὶν ἐκεῖνη, τὴν ὅποιαν συνιστᾷ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἰδίων του Κληρικῶν μόνων, χωρὶς Ἐπισκόπων, κατὰ τὸν Δοσίθειον (σελ. 1015. τῆς Δωδεκαβίβλου), τοπικὴ δὲ Σύνοδος ἐστὶν, ὅταν ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἐδικῶν του Μητροπολιτῶν, ἢ Ἐπισκόπων συνέρχεται εἰς ἓν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅταν μιᾶς ἐπαρχίας, ἢ δύο, Ἐπίσκοποι συναθροίζονται, διὰ νὰ θεωρήσωσι τὰς συμπεσοῦσας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ ζητήματα. Τοπικαὶ Σύνοδοι ὀνομάζονται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Κανόνων διοριζόμεναι, κατ' ἔτος νὰ γίνωνται ἐκάστης ἐπαρχίας τῶν Ἐπισκόπων, ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων γίνονται κατὰ τὸν λζ'. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον τῶν λοιπῶν Κανόνων συμφωνίαν.

(1) Αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐγένετο ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι, μία μὲν, διατὶ ὁ ἀναβαπτισμὸς ἤρξατο ἐν τῇ Ἀφρικῇ πρότερον διὰ τῆς τοῦ Καρθαγένης Ἐπισκόπου Ἀγρικπίνου διδασκαλίας, ἢ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, τοῦ Τερτυλλιανοῦ (καθὼς τοῦτο δηλοῦται

ἀπὸ τὰ λόγια ὅπου γράφει ὁ θεῖος Κυπριανός ἐν τῇ παροῦσῃ πρὸς Ἰοβιανὸν κανονικῇ καὶ συνοδικῇ ἐπιστολῇ, λέγων· «Ὅτι ὄχι καινούριαν γνώμην καὶ νεωστὶ στερεωθεῖσαν ἀναφέρομεν, ἀλλὰ δεδοκιμασμένην μετὰ πάσης ἀκριβείας παλαιόθεν ἀπὸ τοῦ προγενεστέρους Πατέρος ἡμῶν)» καὶ ἄλλη δὲ, ὅτι κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ἐφάνη καὶ ὁ Ναυάτος, ὅστις Πρεσβύτερος μὲν ἦτο τῆς Ρώμης, σχισματικὸς δὲ ἐγένετο, ὅτι ἐδίδασκε πῶς οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν εἰδωλολατρήσαντες, καὶ ὕστερον μετανοοῦντες, ἦσαν ἀδικοὶ εἰς μετάνοιαν, ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐβαπτίζοντο. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν του ταύτην ἐσχίσθη ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ μέρος πολὺ μετ' αὐτοῦ. Ἦτο λοιπὸν καὶ περὶ τούτων ἀμφιβολία, ἦγουν τῶν βαπτιζομένων ἀπὸ αὐτοῦ, ἂν ἔπρεπε νὰ βαπτίζονται ὕστερον ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεμφαν πρὸς τὸν θεῖον Κυπριανόν τινὲς Ἐπίσκοποι ζητοῦντες λύσιν τῆς ἀπορίας. Λοιπὸν ἡ Σύνοδος αὕτη συναχθεῖσα, διώρισε τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ὅρα Δοσίθειον σελ. 53. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(2) Σημείωσαι ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀφρικῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτο συνήθεια νὰ ἀναβαπτίζονται οἱ παρὰ τῶν αἰρετικῶν βαπτισθέντες· ὅθεν ὁ ἴδιος οὗτος Στέφανος ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς νὰ παραιτήσωσι τὸν ἀναβαπτισμὸν. Ἄλλ' οἱ Ἀσιανοὶ ὄχι

Ο ΚΑΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΣΥΣΤΑΣΗΣ

ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΣ

ΚΑΝΩΝ

Ἐν κοινοβουλίᾳ ὄντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνέγνωμεν γράμματα ἀφ' ὑμῶν σταλέντα, περὶ τῶν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς, δοκούντων βεβαπτίσθαι, ἐρχομένων πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἣτις ἐστὶ μία, ἐν ἣ βαπτίζομεθα καὶ ἀναγεννώμεθα, περὶ ᾧ καὶ πεποιθήμεν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα πράττοντας, τὴν στερότητα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κρατεῖν. Ὅμως ἐπεὶ συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἐστὲ, καὶ ζητῆσαι περὶ τούτου διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἠβελήσατε, οὐ πρόσφατον γνώμην, οὐδὲ νῦν ἠδρασμένην προφέρομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι ὑπὸ τῶν προγεγενησμένων ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας δεδοκιμασμένην, καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν, κινούμεθα ὑμῖν, καὶ συζεύγνυμεν. Τοῦτο καὶ νῦν χειροτονοῦντες (1), ὅπερ διὰ παντὸς ἰσχυρῶς καὶ ἀσφαλῶς κρατοῦμεν μεδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐνὸς ὄντος βαπτίσματος, καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος. Γέγραπται γάρ· «Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὄρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, τοὺς μὴ δυναμένους ὕδωρ συσχεῖν.» [Ἱερ. β'. 13.] Καὶ πάλιν ἡ ἀγία Γραφή, προμηνύουσα λέγει· «Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχεσθε, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πείτε.» [Παρ. ε'. 15. 16.] Δεῖ δὲ καθαρίζεσθαι, καὶ ἀγιάζεσθαι τὸ ὕδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα δυνηθῇ τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι τὰς ἀμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμηῆσαι. Διὰ τε Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου λέγει Κύριος· «Καὶ ραντίσω ὑμᾶς καθαρῷ ὕδατι, καὶ καθαρῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν.» [Ἰεζ. λς'. 25.] Πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἀγιάσαι ὕδωρ ὁ ἀκάθαρτος ὢν αὐτὸς, καὶ παρ' ᾧ Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔστι, λέγοντος τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς· «Καὶ πάντων ὧν ἄψεται ὁ ἀκάθαρτος, ἀκάθαρτα ἔσται;» [Ἀριθ. ιθ'. 22]. Πῶς βαπτίζων δύναται, ἄλλω δοῦναι ἄφεσιν ἀμαρτιῶν, ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας (2) ἀποθέσθαι; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις ἢ ἐν τῷ βαπτίσματι γινομένη μάρτυς ἐστὶ τῆς ἀληθείας. Λέγοντες γάρ τῷ ἐξεταζομένῳ· «πιστεύεις αἰώνιον ζωὴν, καὶ ἄφεσιν ἀμαρτιῶν λαμβάνειν;» οὐκ ἄλλο τι λέγομεν, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι δύναται, παρὰ δὲ τοῖς αἰρετικοῖς ὅπου ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἄφεσιν ἀμαρτιῶν λαβεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῶν αἰρετικῶν συνήγοροι, ἢ τὴν ἐπερώτησιν ἐναλλάξαι ὑφείλουσιν, ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικῆσαι, εἰ μὴ τι αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκκλησίαν προσνέμουσιν· ἀνάγκη δὲ ἐστὶ χρίεσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα λαβὼν χρίσμα, μέτοχος γένηται Χριστοῦ. Ἀγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικὸς, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν. Οὐ δύναται δὲ χρίσμα τὸ παράπαν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς εἶναι. Πρόδηλον γάρ ἐστιν ἡμῖν, μηδαμῶς δύνασθαι παρ' ἐκείνοις ἀγιάζεσθαι ἔλαιον εἰς εὐχαριστίαν (3). Ἐιδέναι γάρ καὶ μὴ ἀγνοεῖν ὑφείλομεν, ὅτι γέγραπται· «ἔλαιον ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.» [Ψαλμ. ρμ'. 6] ὁ δὲ καὶ πάλαι ἐμήνυσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν ψαλμοῖς, μήπως, ἐξιχνιασθεὶς τις (4) καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεὶς, παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπάλαις χρισθῇ. Πῶς δὲ εὐξεται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος, οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἀμαρτωλὸς, λεγούσης τῆς Γραφῆς ὅτι, «ὁ Θεὸς ἀμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει;» [Ἰωάν. θ'. 31] Διὰ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας νοοῦμεν ἄφεσιν ἀμαρτιῶν (5). Τίς δὲ δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει; ἢ πῶς δύναται πνευματικῶς ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν Πνεῦμα Ἅγιον; Διὰ τοῦτο καὶ ἀνανεοῦσθαι ὑφεί-

μόνον οὐκ ἐπέσθησαν, ἀλλὰ καὶ Σύνοδον ἤθροισαν ἐν Ἰκονίῳ ἐν ἔτει 258, ὧν ἕκαστος ἦτον ὁ Καισαρείας ἅγιος Φιρμιλιανὸς, ἐν ἣ συνελθόντες Πατέρες ἐκ τῆς Καππαδοκίας, Λυκίας, Γαλατίας καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, διώρισαν, ὅτι κάμμία ἱεροπραξία τῶν αἰρετικῶν νὰ μὴ ἦναι δεκτὴ· ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα αὐτῶν καὶ ἡ χειροτονία, καὶ κάθε ἄλλο μυστήριον νὰ ἦναι ἀδύνατον, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιον (Δοσίθ. σελ. 55. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ἔτι σημείωσαι ὅτι ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ὁ σύγχρονος τοῦ ἀγίου Κυπριανοῦ, σύμφωνος ἦτο μετὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ

Κυπριανοῦ, διὰ τὰ ἀναβαπτίζονται δηλ. οἱ αἰρετικοί, καθὼς λέγει ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων. Καὶ ἴσα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Διονυσίου.

(1) Ἦτοι ψηφίζοντες, διοριζόμενοι.

(2) Ἰσ. ὡς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ὢν.

(3) Ὁρθότερον εἰς χρῆσιν, ἢ εὐχαριστίαν.

(4) Ἰσως σινιασθεὶς.

(5) Ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ νοηθῇ τὸ, διδοῦσθαι. Ἄλλως γὰρ, ἐλλιπές.

λει ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενος, ἵνα ἔσω διὰ τῶν ἁγίων ἁγιασθῆ. Γέγραπται γάρ, ὅτι «Ἅγιοι ἔσεσθε, καθὼς ἐγὼ Ἅγιός εἰμι, λέγει Κύριος.» [Λευτικ. ιά. 14. ιθ'. 2. κ'. 7.], ἵνα καὶ ὁ πλάνη βουκοληθεῖς, ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀποδύσεται (1), ὅστις πρὸς Θεὸν ἐρχόμενος ἄνθρωπος, καὶ ἱερέα ἐπιζητῶν, ἐν πλάνη εὐρεθεῖς ἱεροσύλῳ προσέπεσε. Δοκιμάζειν γάρ ἐστι τὸ τῶν αἰρετικῶν (2) βάπτισμα τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπ' ἐκείνων βεβαπτισμένοις. Οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν. Εἰ ἠδυνήθη βαπτίσει, ἴσχυσε καὶ Ἅγιον Πνεῦμα δοῦναι. Εἰ οὐκ ἠδυνήθη, ὅτι ἔξω ὢν, Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσει. Ἐνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐνὸς ὄντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπάνω (Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ἀρχῆθεν λέγοντος) ἐνότητος τεθεμελιωμένης. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. Οὐδὲν γὰρ δύναται δεκτὸν, καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ Θεῷ τῶν ὑπ' ἐκείνων γινομένων· οὐς ὁ Κύριος πολεμίους, καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστὶ, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.» [Ματθ. ιβ'. 30.] Καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Ἰωάννης, ἐντολὰς Κυρίου τηρῶν, ἐν τῇ ἐπιστολῇ προέγραψεν· «ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν δὲ ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν.» [ἀ. Ἰωάν. β'. 18.] Ὅθεν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς συνιέναι ὀφείλομεν, καὶ νοεῖν, ὡς οἱ ἐχθροὶ Κυρίου, καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὠνομασμένοι, δυνατοὶ οὐκ εἶεν χάριν δοῦναι τῷ Κυρίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ σὺν Κυρίῳ ὄντες, καὶ ἐνότητά Κυρίου κρατοῦντες, καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ χορηγοῦμενοι(3), τὴν ἱερατείαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦντες, ὅσα οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, τουτέστι πολέμιοι καὶ ἀντίχριστοι ποιῶσιν, ἀποδοκιμάσαι καὶ ἀποποιῆσαι καὶ ἀπορρίψαι, καὶ ὡς βέβηλα ἔχειν ὀφείλομεν. Καὶ τοῖς ἀπὸ πλάνης καὶ στρεβλότητος ἐρχόμενοις ἐπὶ γνώσει (4) τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, δοῦναι καθόλου θείας δυνάμεως μυστήριον, ἐνότητός τε καὶ πίστεως καὶ ἀληθείας.

Ἐ ρ η ν ε ἰ α.

Μετὰ πολλὰ ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν εἶναι ἀδεκτὸν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ βαπτίζωνται αὐτοὶ, ὅταν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Α'. διατί τὸ βάπτισμα εἶναι ἐν, καὶ διατί εὐρίσκεται αὐτὸ εἰς μόνην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν· οἱ δὲ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, ἔξω ὑπάρχοντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀκολουθῶς οὐδὲ τὸ ἐν βάπτισμα ἔχουσι· Β'. τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πρέπει πρῶτον νὰ καθαρῶσθαι καὶ νὰ ἁγιασθῆ διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριτος, ἔπειτα νὰ καθαρῶσθαι, καὶ νὰ ἁγιασθῆ τὸν ἐν αὐτῷ βαπτίζομενον· ἀλλ' οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ οὔτε ἱερεῖς εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἱερόσυλοι· οὔτε καθαροί, ἀλλ' ἀκάθαρτοι· οὔτε ἅγιοι, ὡς μὴ ἔχοντες Πνεῦμα Ἅγιον, λοιπὸν οὔτε βάπτισμα ἔχουσι. Γ'. διὰ τοῦ ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίσματος, ἄφεσις ἁμαρτιῶν δίδεται. Διὰ δὲ τοῦ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν βαπτίσματος, ἔξω ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πῶς ἠμπορεῖ νὰ δοθῆ ἁμαρτιῶν ἄφεσις; Δ'. ὁ βαπτίζομενος, ἀφ' οὗ βαπτισθῆ, πρέπει νὰ χρισθῆ μετὰ τὸ ἐξ ἐλαίου (5) καὶ ἄλλων ἀρωμάτων κατασκευαζόμενον μύρον, ὅπερ ἠγιασθῆ διὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως· ὁ δὲ αἰρετικὸς Πνεῦμα Ἅγιον μὴ ἔχων, ὡς αὐτοῦ χωρισμένος διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἁγιασθῆ τὸ τοιοῦτον μύρον; Ε'. ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ προσευχηθῆ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ βαπτισθέντος· ὁ δὲ αἰρετικὸς καὶ σχισματικὸς, ἱερόσυλος ὢν, ὡς εἶπομεν, καὶ ἁμαρτωλὸς, (ὅχι τόσο διὰ τὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, τὰ ὅποια εἶναι ἢ μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ ὅλας.) πῶς ἠμπορεῖ νὰ εἰσακουσθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, εἰς καιρὸν ὅπου λέγει ἡ Γραφή, ὅτι τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει; ς'. διατί δὲν ἠμπορεῖ νὰ ᾔνοι δεκτὸν εἰς τὸν Θεὸν διὰ βάπτισμα τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀντίχριστοι ὠνομαζόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα καὶ ἄλλα ὁ παρὼν κανὼν κατὰ τὴν ἀκρίθειαν, θέλει νὰ βαπτίζωνται ὅλοι οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, προστιθεὶς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη, τὸ νὰ ᾔνοι δηλαδὴ ἀδεκτὸν τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, δὲν εἶναι καινούρια τῶν πατέρων τῆς συνόδου ταύτης, ἀλλὰ εἶναι παλαιὰ, δοκιμασμένη ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν (6), (οἵτινες σχεδὸν ἐφθασαν αὐτοὺς τοὺς διαδόχους τῶν ἀποστόλων) μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν

ἀρωματικὰ εἶδη ὅπου εἰς τὴν κατασκευὴν του παραλαμβάνονται. Ὅρα δὲ, ὅτι, ἀ. ὁ παρὼν Κανὼν, πολλῶν ἀρχαιότερος ὢν τοῦ μῆ. τῆς ἐν Λαοδ. διδάσκει νὰ χρίωνται μετὰ μύρον οἱ βαπτίζομενοι, καὶ ὅχι ὁ ρηθεὶς μῆ. τῆς ἐν Λαοδ. ὡς εἶπόν τινες. Ἀληθείας ὁμως δικαζούσης, ἐκεῖνος ἰδίᾳ περὶ τοῦτου μόνον ἐξεδόθη, ἐν δὲ τῷ παρόντι κατὰ πάρεργον περὶ τῆς σφραγίδος τοῦ μύρου μνεῖα ἐγένετο. (6) Ἀπὸ τοῦ καιροῦ δηλαδὴ τοῦ Ἀγριππίνου Ἐπισκόπου Καρχηδόνης, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς παρούσης Συνόδου

(1) Τοῦτο οὕτω νοεῖται. Ἴνα ὁ τῇ πλάνη βουκοληθεῖς ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὴν πλάνην δηλαδὴ ἀποβάλλῃ.
 (2) Ἐν ἄλλοις καὶ σχισματικῶν.
 (3) Χορηγοῦμένην, ἴσως.
 (4) Ἐπὶ γνώσει, ὀρθότερον.
 (5) Ἐλαιον ὠνομάζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ ἅγιον μύρον, ἀπὸ τὸ περισσότερον μέρος τῆς ὕλης, ἐξ ἧς αὐτὸ σύγκειται. Πάντοτε γὰρ τὸ ἔλαιον πρέπει νὰ ᾔνοι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα

καὶ ἀκρίβειαν, καὶ σύμφωνός ἐστι κατὰ πάντα μὲ τὸν μς'. μζ'. καὶ ζή. τοὺς ἀποστολικούς κανόνας. Οὐ μόνον δὲ κοινῶς ὁ παρῶν κανὼν τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἀποβάλλει, ἀλλὰ καὶ κατ' ἴδιαν ὁ καθ' ἕνα, ἀπὸ τοὺς ὀγδοήκοντα τέσσαρας πατέρας τῆς παρούσης συνόδου, μὲ ἕνα ξεχωριστὸν ἐπιχείρημα, ταῦτόν εἰπεν, μὲ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἐπιχειρήματα, τοῦτο ἀποβάλλουσι. Δι' ὃ καὶ ἡ οἰκουμενικὴ Β'. ἐν τῷ ζ'. αὐτῆς κανόνι τὸν παρόντα κανόνα κατὰ μέρος ἐφύλαξεν (εἰ δὲ καὶ εἰς ὄλους αὐτὸν δὲν ἐφύλαξε, τοῦτο ἐποίησε κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, καὶ ὄχι κατὰ ἀκρίβειαν, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ σημειώσει τοῦ μς'. ἀποστ.), καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ β'. κανόνι αὐτῆς ἐπισφράγισεν (εἰ δὲ καὶ λέγοι, ὅτι μόνον εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς ἐπεκράτησεν, ἀλλ' ἀπαξ αὐτὸν ἐπισφράγισασα, ἐβεβαίωσε μᾶλλον αὐτὸν, καὶ ὄχι κατήργησε) δέχεται δὲ αὐτὸν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ α'. αὐτοῦ κανόνι. Ὅρα καὶ ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ρηθέντος μς'. ἀποστολικοῦ. Ἄλλος. Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐδέχθησαν καὶ ἐπεκύρωσαν τὰ τῶν μερικωτέρων συνόδων, καὶ μάλιστα ὀνομαστὶ τοὺς τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανόνας, ὡς ἐν τῷ β'. κανόνι τῆς ς'. προεῖδομεν. Ἄρα αὐταὶ συναπεδέχθησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ὅσα αἱ τοπικαὶ σύνοδοι, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος προεθέσπισαν, καὶ τοιουτοτρόπως συνάγεται ὀρθῶς καὶ βεβαίως, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ πάντες πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ βαπτίζωνται. Ἡ δὲ οἰκονομία ὅπου πρὸς καιρὸν ἐματαχειρίσθησάν τινες πατέρες, οὔτε νόμος, οὔτε παράδειγμα δύναται νὰ νομισθῇ, ἀλλὰ καὶ ἀνίσως τινὰς καλῶς ἐρευνήσῃ, μέλλει νὰ εὕρῃ τοὺς αἰρετικούς τούτους ὅπου οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ δευτέρα οἰκουμενικὴ σύνοδος, νὰ ἦσαν οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς τότε εἰς αἵρεσιν πεσόντας ἱερωμένους βεβαπτισμένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐματαχειρίσθη τὴν οἰκονομίαν αὐτήν. Ἡ ἀλήθεια ὁμῶς τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος δεικνύουσιν, ὅτι πάντες οἱ αἰρετικοὶ ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἀγία καὶ τοπικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ, τῇ ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Γαλατίας, συγκροτηθεῖσα, γέγονε κατὰ τοὺς συγγραφεμένους περὶ αὐτῆς, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 315., ὁ δὲ Μίλιος ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν συνοδικῶν λέγει, ὅτι συνήχθη αὕτη ἐν ἔτει 314. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ συνελθότες πατέρες ἦσαν ἰή, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔξαρχοι ἦσαν, Ὀυιτέλιος ὁ Ἀτιοχείας τῆς Συρίας πατριάρχης· Ἀγρικόλαος ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας· Μάρκελλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς αὐτῆς Ἀγκύρας, καὶ ὁ ἱερομάρτυς ἅγιος Βασίλειος, ὁ Ἀμασειᾶς ἐπίσκοπος, οἵτινες τοὺς παρόντας κέ. κανόνας ἐξέδωκαν, περὶ τῶν ἐπὶ Μαξίμου τοῦ τυράννου ἀρνησαμένων τὸν Χριστὸν, καὶ θυσάντων εἰς τὰ εἰδῶλα, μετὰ ταῦτα δὲ προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ κανόνες δὲ οὗτοι, ὠρισμένως μὲν ἐπικυροῦνται ἀπὸ τὸν β'. τῆς οἰκουμενικῆς ς', ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. καὶ τὸν α'. τῆς ζ'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Περὶ ταύτης τῆς συνόδου προεῖπεν ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας πρὸ ἐτῶν ἤδη ὢν αὐτῆς 53 ἐν τῷ ἡ. αὐτοῦ κανόνι. (Ὅρα Δοσιθ. σελ. 976 τῆς δωδεκάβιβλου περὶ αὐτῆς.).

ΟΙ ΚΕ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἴτα ἀναπαλαίσαντας, μήτε ἐκ μεθόδου τινὸς, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασκευάσαντας, καὶ ἐπιτηδεύσαντας, καὶ πείσαντας, ἵνα δόξωσι μὲν βασάνοις ὑποβάλλεσθαι, ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν καὶ τῷ σχήματι προσαχθῆναι. Τούτους ἔδοξε τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅπως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ εἶναι.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ ἐκείνους τοὺς χριστιανούς ὅπου ἤρνοῦντο καὶ ἐθυσίαζον εἰς τὰ εἰδωλα ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν, ἄλλοι μὲν βασανιζόμενοι, καὶ μὴ ὑποφέροντες τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων, ἤρνοῦντο τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ δοκιμάσουν τὰ βασάνα, ἐπρόδιδαν τὴν εὐσέβειαν· διὰ νὰ μὴ φαίνωνται ὁμοίως ὅτι θεληματικῶς ἤρνοῦντο, ἐκατάπειθον τοὺς βασανιστὰς, ἢ μὲ ἄσπρα ἢ μὲ παρακάλεσαι νὰ βάλλουσι τάχα καὶ αὐτοὺς εἰς τὰ βασάνα, ὅχι ἀληθῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι ὅπου βασανιζόμενοι τῇ ἀληθείᾳ καὶ πραγματικῶς, χωρὶς κάμμιαν μέθοδον καὶ ὑπόκρισιν, μὴ ὑποφέροντες δὲ τὰ βασάνα, ἐθυσίασαν μὲν πρότερον εἰς τὰ εἰδωλα, ὕστερον δὲ πάλιν μεταμεληθέντες ὡμολόγησαν τὴν πίστιν καὶ ἐνίκησαν, οὗτοι νὰ ἔχωσι μὲν τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρεσβυτέρων, (τὸ νὰ τιμῶνται δηλ. ὡς ἱερεῖς, καὶ τὸ νὰ συγκάθηται μὲ τοὺς ἱερεῖς, περὶ οὗ ὄρα τὸν ἀ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ κς'. τῆς ς'.) νὰ μὴ ἔχωσι δὲ ἄδειαν οὔτε νὰ ἱερουργοῦν, οὔτε νὰ διδάσκουν, οὔτε ἄλλο τι νὰ ἐνεργοῦν ἱερατικόν (1). Ὅρα καὶ τὸν ξβ'. ἀποστολικόν, καὶ τὸν ἀ. τῆς ἀ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ Ἄρτου, ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν· εἰ μὲντοι τινὲς τῶν ἐπίσκοπων τούτοις συνίδοιεν κάματόν τινα, ἢ ταπεινώσιν πραότητος, καὶ ἐθέλοιν πλεῖόν τι διδόναι, ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν.

Ἑρμηνεία.

Γὰρ αὐτὰ ὅπου ἐδιώρισεν ὁ ἀνωτέρω Κανὼν περὶ τῶν πρεσβυτέρων, διορίζει καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν διακόνων. Ὅτι δηλαδὴ ἂν αὐτοὶ ἀπὸ τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων ἐνίκηθησαν καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ὡμολόγησαν τὴν εὐσέβειαν, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν τῶν διακόνων νὰ ἔχωσι, νὰ παύωσι δὲ ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν ἱεροδιακονικὴν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ βαστάζουσι τὸν ἅγιον Ἄρτον καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον (ὄρα τὴν ὑπόσημείωσιν τοῦ κγ'. τῆς ς'.) καὶ ἀπὸ τὸ νὰ κηρύττουν (2)· ἐὰν ὁμοίως οἱ κατὰ τόπον ἐπίσκοποι γνωρίσθωσι ὅτι δείχνουσιν αὐτοὶ κόπον ἐν τῇ μετανοίᾳ διὰ τὴν ἀρνησίαν, καὶ ἐταπεινώθησαν συντριβέντες διὰ τὸ ἁμάρτημα, καὶ μετὰ πραότητος φέρονται πρὸς τοὺς ὀνειδίζοντας αὐτοὺς διὰ τοῦτο, καὶ ὅχι μετὰ θρασυτήτος, στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλο τι περιστότερον ἀπὸ μόνην τὴν τῶν διακόνων ἐξωτερικὴν τιμὴν διὰ τὴν θερμότητα τῆς μετανοίας τῶν. Ὅχι καὶ γνωρίσθωσι αὐτοὺς πῶς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὲ ἀμέλειαν καὶ χλιαρότητα μετανοοῦν, πάλιν ἔχουσιν τὴν ἐξουσίαν νὰ στερήσουν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆν τῶν διακόνων τιμὴν. Ὅρα τὸν ξβ'. ἀποστολικόν, καὶ τὸν ια. τῆς ἀ. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οικείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βρωντάς τε ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ περισχιθέντας, ἢ τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαλλόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρωμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογοῦντας δὲ διόλου, ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος αἰεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους, ὡς ἐξ ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι· εἰ δὲ καὶ ἐκωλύθησαν ὑπὸ τινος, περισσοτέρας ἀκριβείας ἕνεκεν, εἰ καὶ τινῶν ἀγνοία, εὐθὺς προσδεχθῆναι δεῖ. Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπὶ τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου, καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν. Προσεξητάσθη δὲ κάκεινο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες, προάγεσθαι εἰς τάξιν. Ἐδοξεν οὖν καὶ τούτους, ὡς μηδὲν ἡμαρτηκότας, εἰ καὶ ἡ προλαβοῦσα εὕρισκοιτο ὀρθὴ τοῦ βίου πολιτεία, προχειρίζεσθαι.

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι οἱ μὴ μετὰ ἀληθείας βασανισθέντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, ἢ καὶ πρὸ τῶν βασάνων ἀρνηθέντες πρεσβύτεροι, οὔτε τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρεσβυτέρων εἶναι ἄξιοι νὰ λάβουν.
(2) Φανερόν δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι οὔτε τὰ Εἰρηνικά νὰ λέγουν εἶναι ἄξιοι, οὔτε αἰτήσεις νὰ κάμνουν. Τὸ δὲ νὰ κηρύττουν, ἴσως δηλοῖ τὸ νὰ ὑπαναγινώσκουν εἰς τὸν λαὸν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἢ καὶ τὸ νὰ ἐκφωνοῦν μεγαλοφώνως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς εὐ-

χὰς, καὶ ὅχι μυστικῶς. Διὸ καὶ ὁ Σωκράτης βιβλ. 6'. κεφ. 41 λέγει, ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν ὁ Συριανὸς στρατηγὸς περικύκλωσε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τοὺς στρατιώτας του ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ νὰ τὸν πιάσῃ, προνοῶντας νὰ μὴ γένη κάμμία βλάβη εἰς τὸν λαόν, ἐπρόσταξε τὸν Διάκονον νὰ κηρύξῃ εὐχὴν· «Καὶ προστάξας τῷ Διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, αὐθις ψαλμὸν λέγεσθαι παρεσκευάσεν» ἐν ἄλλοις δὲ ἀντὶ τοῦ κηρύξαι, γράφεται ὁμιλεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, νόμος μαρτυρίου εἶναι τὸ μὴτε θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ νὰ τρέχη τις εἰς τὸ μαρτύριον, προνοούμενος καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ ὀλιγοψυχίαν ὅπου αὐτὸς ἤμπορεῖ νὰ δεῖξη, καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ κόλασιν ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν οἱ ἔχοντες αὐτὸν μαρτυρήσαι, μὴτε πάλιν, ὅταν τύχη καὶ πιασθῇ εἰς τὸ μαρτύριον, νὰ φεύγη καὶ νὰ ὀλιγοπιστῇ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τότε Χριστιανοὶ, γνωρίζοντες τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεώς των, ἔφευγον ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ ἐκρύπτοντο, κατὰ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο, τὸ λέγον· «ὄσαν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην». [Ματθ. ι'. 23]. Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς φεύγοντας Χριστιανοὺς διορίζων ὁ παρὼν Κανὼν, λέγει· Ὅτι, ἐὰν οὗτοι φεύγοντες ἐπιάσθησαν, ἢ ἐπαρεδόθησαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των Ἑλληνας ὄντας, ἢ ἐστερήθησαν τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ βάσανα ἐδοκίμασαν, καὶ εἰς φυλακὴν ἐβάλλθησαν, ἢ ἐσχίσθησαν τοὺς χιτῶνάς των καὶ ἐγυμνώθησαν, ἢ ἔβαλαν μὲ βίαν οἱ τύραννοι εἰς μὲν τὰς χεῖράς των θυμιατὸν, ἢ θυσίαν τινὰ, εἰς δὲ τὸ στόμα των βρώμα εἰδωλόθυτον, καὶ ταῦτα πάντα πάσχοντες ἐφώναζον, ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ χωρὶς τελείως νὰ ἀρνηθοῦν. οὗτοι, λέγω, ἐὰν πενθοῦσι διὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτὸ ὅπου ἔπαθον, καὶ δείχνουσι τὸ πένθος καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ταπεινώσιν καὶ κατῆφειαν καὶ τῶν ἱματίων, καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ζωῆς, νὰ μὴ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν θεῖαν κοινωνίαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ λογίζονται ὡσὰν νὰ μὴ ἤμαρτον τίποτε. Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἐμπόδισαν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν θεῖαν κοινωνίαν, εἴτε διὰ περισσοτέραν ἀκρίθειαν, εἴτε διὰ ἀδιακρίσιαν των, παρεουθὺς πρέπει νὰ δεχθῶσιν εἰς αὐτὴν, εἴτε κληρικοὶ εἶναι οἱ τοῦτο παθόντες, εἴτε λαϊκοί. Τόσον δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἔξω τοῦ τοιούτου ἀμαρτήματος, ὥστε ὅπου κἂν λαϊκὸς ᾖ τινὰς ἀπὸ αὐτοῦ, ἤμπορεῖ νὰ γένη καὶ ἱερεὺς, ἐὰν ᾖ καὶ ἡ προτέρα ζωὴ τοῦ ἀκατήγορητος καὶ ἀξία ἱερωσύνης (1). Ὅρα καὶ τὸν ξβ', Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν α'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσιάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις, καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἰδωλα, ὅσοι μὲν ἀπαγομένοι, καὶ σχήματι φαιδροτέρῳ ἀνήλθον, καὶ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο πολυτελεστέρα, καὶ μετέσχον τοῦ παρασκευασθέντος δείπνου ἀδιαφόρως, ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη. Εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ὅσοι ἐβιάσθησαν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, ἢ καὶ ἔφαγον εἰδωλόθυτα, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζωνται μὲ ποίαν διάθεσιν τοῦτο ἔκαμαν, καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν, οὕτω νὰ λαμβάνουν καὶ τὰ ἐπιτίμια· διότι εἰ μὲν συνρόμενοι εἰς τὸ νὰ θυσιάσων, ἢ νὰ φάγουν τὰ εἰδωλόθυτα, ἔδειξαν σχῆμα χαροποιῶν, καὶ ἐστολισθησαν μὲ πολυτίμα ἱμάτια, καὶ ἔφαγον ταῦτα ἀδιαφόρως, χωρὶς δηλαδὴ νὰ διαφέρωνται εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ νὰ λυποῦνται διὰ τοῦτο, οὗτοι ἕνα χρόνον νὰ κάμνουν εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκρωμένων, τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τῶν ὑποπιπτόντων, δύο εἰς τὸν τῶν συνεστώτων, καὶ μετὰ τούτους πάντας νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια.

Συμφωνία.

«Ὅσοι δὲ ὑπέμειναν μὲν πρῶτον βάσανα ἀνυπόφορα, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς νικηθέντες ἀρνήθησαν, τρεῖς χρόνους καὶ ἡμέρας σαράντα κανονίζονται κατὰ τὸν α'. τοῦ Πέτρου. Ὅσοι δὲ μόνον ὑπέμειναν φυλακὰς, καὶ τὰς τούτων δυσωδίας, χωρὶς δὲ ἄλλα βάσανα ἠρνήθησαν, τέσσαρα ἔτη νὰ κανονίζονται κατὰ τὸν β'. τοῦ αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ βασανιζόμενοι μὲ πενθικὰ ροῦχα ἔφαγον εἰδωλόθυτα, τρεῖς χρόνους κανονίζονται καὶ ἐπέκεινα, κατὰ τὸν ε'. τῆς παρουσίας. Εἰ δὲ μόνον φαγόντες βρώματα ἐδικά των εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν ἐν εἰδωλείῳ, δύο χρόνους νὰ ὑποπίπτουν κατὰ τὸν ζ'. τῆς παρουσίας. Ὅσοι δὲ δύο ἢ τρεῖς φορὰς ἐθυσίασαν μὲ βίαν, ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζονται κατὰ τὸν η'. τῆς αὐτῆς ταύτης. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς α. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἀνήλθον μετὰ ἐσθῆτος πενθικῆς, καὶ ἀναπεσόντες ἔφαγον μεταξὺ δι' ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δακρύοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τριετῆ χρόνον, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν, εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύο ὑποπεσόντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν, χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὸ τέλειον τῆ τετραετίας λάβωσι. Τοὺς δὲ Ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας, φιλανθρωπεύε-

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ὁμοιότητος, ὅτι οἱ τοῦτο παθόντες Ἱερεῖς οὐ καθαίρονται κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Τί λέγω, οὐ καθαίρονται;

Καὶ μετὰ τῶν ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Πέτρου.

σθαι, ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἐξετάζεσθω, καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρεῖσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανῶν μετὰ τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς βιασθέντας εἰς τὸ νὰ θυσιάσουν ἐπῆγαν μετὰ ταπεινὰ καὶ πενθικὰ ἱμάτια καὶ ἔφαγον εἰδωλόθουτα, δακρύοντες εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ φαγητοῦ, οὗτοι, ἀφοῦ κάμουν τρεῖς χρόνους εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, ἃς στέκωνται μὲν μαζὴ μετὰ τοὺς πιστοὺς, ὅχι ὁμοίως καὶ νὰ μεταλαμβάνουν (1)· εἰ δὲ καὶ ὀλίγερα δὲν ἔφαγον εἰδωλόθουτα, ἃς κάμουν ὑποπίπτοντες δύο χρόνους, καὶ εἰς τὸν τρίτον χρόνον ἃς στέκωνται μαζὴ μετὰ τοὺς πιστοὺς, χωρὶς ὁμοίως νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη νὰ κοινωνοῦν. Ταῦτα μὲν ἐστὶ τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ἐπιτίμια, οἱ Ἀρχιερεῖς ὁμοίως ἔχουν τὴν ἐξουσίαν νὰ θεωροῦν τὸν τρόπον τῆς μετανοίας αὐτῶν· καὶ ἂν μὲν γνησίως καὶ θερμῶς μετανοοῦν, νὰ ὀλιγοστεύουν τοὺς διορισθέντας χρόνους τῶν ἐπιτιμίων· ἂν δὲ ἐξεναντίας ἀμελῶς καὶ ἀδιαφόρως μετανοοῦν, νὰ τοὺς αὐξάνουν τὰ διορισθέντα ἐπιτίμια. ἔχουν δὲ χρέος οὗτοι νὰ ἐξετάζουν καὶ τὴν πρὸ τῆς μιαιροφαγίας καὶ μετὰ τὴν μιαιροφαγίαν αὐτῶν ζωὴν. Καὶ ἂν μὲν αὕτη ἦτο καὶ ἦναι ἐνάρετος, νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ ἐπιτίμια, ἂν δὲ κατηγορημένη καὶ κακὴ, νὰ τοὺς αὐξάνουν αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν ια'. καὶ ιβ'. τῆς πρώτης, καὶ τὸν δ'. τῆς παρουσίας.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀπειλῆ μόνον εἰρξάντων κολάσεως καὶ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ Ουσάντων, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοησάντων, μηδὲ ἐπιστρεψάντων, γυν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου προσελθόντων καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων, ἔδοξε μέχρι τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰς ἀκρόασιν δεχθῆναι, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ὑποπεσεῖν τρία ἔτη, καὶ μετὰ ἄλλα δύο ἔτη κοινωνῆσαι χωρὶς προσφορᾶς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, ὥστε τὴν πᾶσαν ἐξαετίαν πληρῶσαι. Εἰ δὲ τινες πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου λελογίσθαι αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξαετίας· εἰ μὲντοι κίνδυνος καὶ θανάτου προσδοκία ἐκ νόσου ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη, τούτους ἐπὶ ὄρω δεχθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ Χριστιανοὶ ἐνίκηθησαν ἀπὸ μόνας τὰς φοβέρας ὁποῦ τοὺς ἔκαμαν οἱ τύραννοι νὰ τοὺς βασανίσουν, καὶ νὰ τοὺς πάρουν τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ νὰ τοὺς ἐξορίσουν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλά, καὶ μετὰ τοῦτο δὲν ἐμετενόησαν ἕως τῶρα, κατὰ τὸν παρόντα δὲ καιρὸν τῆς Συνόδου ταύτης, μόλις ἦλθον εἰς ἐννοίαν μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, οὗτοι, λέγω, διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, νὰ κανονίζωνται, καὶ νὰ ἦναι εἰς μὲν τὸν τόπον τῶν ἀκροαιμένων ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου, ἦτοι ἀπὸ τὴν δ'. ἐβδομάδα μετὰ τὸ Πάσχα, (ὄρα τὸν λζ'. Ἀποστολικὸν) ἕως τὴν ἐρχομένην μεγάλην Λαμπρὰν τοῦ Πάσχα· ταῦτόν εἰπεῖν, παρ' ἓνα μῆνα, ἓνα χρόνον. Μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ὑποπίπτουν τρεῖς χρόνους, νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς δύο, καὶ ἀφ' οὗ τελειώσουν οἱ ἐξ χρόνοι, νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅσοι δὲ ἀπὸ τούτων τοιούτους ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης, ἀπ' ἐκείνου τὸν καιρὸν νὰ μετροῦνται οἱ ἐξ χρόνοι τοῦ Κανῶνος των. Ἄνίσως ὁμοίως ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἀπὸ ἀσθένειαν, ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν, τότε νὰ μεταλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐπὶ ὄρω ὁμοίως, ἢ γουν μετὰ τοιοῦτον διορισμὸν, ὥστε ἂν δὲν ἀποθάνουν, ἀλλὰ ζήσουν, νὰ μὴ κοινωνήσουν πάλιν, ἕως ὁποῦ νὰ ἀπεράσουν οἱ ἐξ χρόνοι, καθὼς αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ ιγ'. τῆς α'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξβ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Ὅρα καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Περὶ τῶν συνεστιαθέντων ἐν ἑορτῇ ἐθνικῇ, ἐν τόπῳ ἀφωρισμένῳ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐπικομισαμένων, καὶ φαγόντων, ἔδοξε διετίαν ὑποπεσόντας, δεχθῆναι. Τὸ δὲ εἰ χρὴ, μετὰ τῆς προσφορᾶς ἑκάστον, τῶν Ἐπισκόπων ἐστὶ δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἑκάστου ἐξετάσαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ὅσοι Χριστιανοὶ ἐπῆραν τὰ φαγητά των, καὶ ἐπῆγαν εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν, εἰς τόπον διωρισμένον διὰ νὰ κάμουν τὰ τελετάς των οἱ Ἕλληνας, καὶ συνέφαγον μετὰ αὐτοὺς, δύο μὲν χρόνους νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος, ἐξετάζων καὶ τὴν προτέραν καὶ ὑστέραν αὐτῶν ζωὴν, θέλει κρίνει εὐλόγον, ἢ νὰ δέχωνται μόνον οὗτοι εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν προσευχὴν, ἢ καὶ νὰ μεταλαμβά-

(1) Φανερόν δὲ, ὅτι οὗτοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν εἰς ἀργότερα καὶ πολυχρονιώτερα ἀπὸ ἐκείνου, καὶ μὴ τοῦτο φατὸν τέταρτον χρόνον, ὡς αἱ μὴ φαγόντες τὰ εἰδωλόθουτα, ἀλλὰ νερῶς λέγῃ τὸ Κανῶν.

νοῦν μετ' αὐτῶν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅρα τὸν ἰβ'. τῆς α. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Οἱ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον θύσαντες μετὰ βίας, τετραετίαν ὑποπεσάτωσαν, δύο δὲ ἔτη, χωρὶς προσφορᾶς κοινωνησάτωσαν, καὶ τῷ ἐβδόμῳ τελείως δεχθήτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ἀπ' οὗ οἱ πατέρες οὗτοι εἶπον διὰ τοὺς θυσιάσαντας μίαν φορὰν, τῶρα ἐν τῷ παρόντι Κανόνι λέγουσι διὰ τοὺς δύο καὶ τρεῖς φορὰς θυσιάσαντας (1), λέγοντες, ὅτι οἱ τοῦτο ἀπὸ βίας ποιήσαντες, τέσσαρας χρόνους νὰ υποπίπτουν. Δύω νὰ συνίστανται μετὰ τοὺς πιστοὺς, συγκοινωνοῦτες μόνον μετὰ αὐτοὺς τῶν προσευχῶν, καὶ ὄχι δηλαδὴ ὡς κατηγορούμενοι ἔξω εὐχαίροντες τοῦ ναοῦ, κατὰ δὲ τὸν ἐβδόμον χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν τὰ Μυστήρια. Ὅρα τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανεστήσαν καὶ ἠνάγκασαν ἀδελφοὺς, καὶ αἴτιοι ἐγένοντο τοῦ ἀναγκασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία τὸν τῆς ἀκροάσεως δεξάσθωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἐξαιτία τὸν τῆς ὑποπτώσεως, ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν, κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὴν δεκαετίαν πληρώσαντες, τοῦ τελείου μετάσχωσιν. Ἐν μὲν τῷ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτηρεῖσθαι βίον.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ τοσοῦτον ἐφοβήθησαν τὰς βασάνους, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον αὐτοὶ ἀρνήθησαν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐπάνω τῶν ἄλλων πιστῶν ἐσηκώθησαν, καὶ ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ἀνάγκασαν νὰ θυσιάσων καὶ νὰ ἀρνηθῶν, ἢ αἴτιοι ἔγιναν νὰ τοὺς ἀναγκάσων οἱ ἄλλοι διώκται, τυχὸν διατὶ τοὺς ἐφανέρωσαν πῶς ἦσαν κρυμμένοι, ἢ φευγάτοι, ἢ ἀγνοούμενοι Χριστιανοί· οὗτοι, λέγω, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, τρεῖς χρόνους νὰ ἀκροάζωνται τὰς Γραφὰς, ἔξ νὰ υποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ τελειωθέντων τῶν δέκα χρόνων, τότε νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τῶν χρόνων τούτων πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Πνευματικόν, καὶ ἢ ἄλλη ζωὴ αὐτῶν· καὶ ἐὰν ἀμελῶς καὶ κακῶς ζῶσι, νὰ περισσεύωνται εἰς αὐτοὺς οἱ χρόνοι τοῦ ἐπιτιμίου.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ ἡ. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε εἰς τοὺς ἀκροαμένους νὰ βάλλωνται, ἀλλ' ἔξω τῆς πύλης νὰ προσκλαίουν οἱ ὑπὸ τῶν βαρβάρων αἰχμαλωτισθέντες, ὕστερον δὲ μετ' αὐτῶν φονεύοντες Χριστιανούς, ἢ φανερόντες αὐτοὺς κεκρυμμένους, ἕως ὅπου, λέγει, νὰ γένη κοινὴ Σύνοδος περὶ αὐτῶν, ἢ παρούσα δηλ. καὶ ὁ παρὼν περὶ τούτων Κανὼν. Ὅρα καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Διάκονοι, ὅσοι καθίστανται παρ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἰ ἐμαρτύραντο καὶ ἔφασαν χρῆναι γαμῆσαι, μὴ δυνάμενοι οὕτω μένειν, οὗτοι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες, ἔστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου. Τοῦτο δὲ, εἰ τινες σιωπήσαντες, καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτω, μετὰ ταῦτα ἤλθον ἐπιγάμον, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς Διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ὅσοι μὲν Διάκονοι μέλλοντες νὰ χειροτονηθῶν, φανερώς ὡμολόγησαν ὡς ἐπὶ μαρτύρων, ὅτι ἔχουν νὰ ὑπανδρευθῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, μετὰ τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ παρθενεύουν, οὗτοι, ἐὰν μετὰ ταῦτα λάβωσι γυναῖκα, δὲν καθαίρονται, ἀλλὰ ἔχουσι πάλιν τὴν Διακονίαν, ἐπειδὴ καὶ φαίνονται ὅτι ἐσυγχωρήθησαν ἀπὸ τὸν χειροτονήσαντα αὐτοὺς Ἀρχιερέα νὰ κάμουν τοῦτο· ἀκούσας γὰρ αὐτῶν πρότερον τὴν διαμαρτυρίαν ὁ Ἀρχιερεὺς, δὲν ἀπέβαλεν, ἀλλ' ἐχειροτόνησεν αὐτούς. Ὅσοι δὲ πάλιν Διάκονοι, ὅταν μέλλωσι νὰ χειροτονηθῶν, σιωπήσων καὶ δὲν εἶπωσιν παρόμοιον λόγον, οὗτοι ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθῶν νὰ

(1) Σημειῶσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ || δύο δὲ ἢ τρεῖς, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν, πολλάκις γινόμενον, περισσότερον ἀμάρτημα μίαν φορὰν γινόμενον, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον, || ρὸν ἔχει καὶ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου.